

TROGIRSKO I SPLITSKO ZALEĐE U NEKIM DOKUMENTIMA IZ DRUGE POLOVINE XIV I POČETKA XV STOLJEĆA

VLADIMIR RISMONDO

Događaji, koje u ovom radu najviše u obliku građe iznosimo zbivali su se u zaleđu Trogira i Splita u drugoj polovini XIV i na početku XV stoljeća, a nalaze se zabilježeni u *Splitskom kaptolskom registru* (Splitski kaptolski arhiv Scr./A, Nrus 64) te u nekim bastardelima splitskog notara Tome de Cingulo (Historijski arhiv u Zadru). Smatrali smo korisnim iznijeti ih, jer su ilustrativni za život i čud gradskih patricija i feudalaca, za međusobne odnose i jednih i drugih na ovom istom terenu, te za neke oblike sudovanja, koji su još uvijek odražavali pravne običaje iz starih društvenih formacija. Dali smo mjesta također i Vlasima (koji su uvijek u ovim dokumentima označeni kao posebna skupina) te njihovim vezama s gradom i gradskim ljudima.

I

Andreisi i drugi trogirski plemići kao gospodari na vankomunalnom teritoriju

Trogirski plemići Andreisi za sve ono što se zbivalo na posjedima koje su oni dobili od ugarsko-hrvatskih kraljeva, a koji su se nalazili izvan trogirskog komunalnog teritorija (to su bile Prapatnica, Ljubitovica i Dasini Doci), potpadali su pod jurisdikciju i kraljevskih i banskih sudova.¹ Neka od tih zbivanja zabilježena su u notama spomenutog registra Splitskog kaptola, jer je ovaj Kaptol bio

¹ Prapatnicu je Bela IV dao 1243. godine Marinu Blaža Cernotina, čiji su se potomci kasnije nazivali de Andreis, za službe pružene na kopnu i na moru, a naročito poslije navale Tatara. Lucio, *Historia di Dalmatia, Venetia* 1674, str. 60. Ljubitovicu je Bela dao istome Marinu 1270. Lucio, o. c.

»locum credibile«, tj. mjesto pred kojim su se mogli pravovaljano sklapati pravni poslovi i o kojima je, na temelju nota unesenih u svoje registre, isti Kaptol izdavao dokument u obliku privilegija, snabdjeven visećim pečatom. Kako su neka od zbivanja na spomenutom području ilustrativna za vladanje ovih patricija, za njihove obiteljske odnose, koji nisu bili uvijek dobri, te za odnose s drugim patricijima, njihovim susjedima s istog terena, smatrali smo korisnim da iznesemo, u najkraćim crtama, sadržaj nekih od spomenutih nota, koje se upravo na njih odnose.

Dne 8. kolovoza 1379. godine² stupili su pred kanonike, okupljene u splitskoj katedrali, te se pred njima pomirili Dujam pok. Blaška Marinova i njegov rođak Nikola Andrije Marinova, i to naročito zbog paleža Dujmove kuće u Prapatnici (in Prapatnica de Croatia), zbog čega se dugo i još uvijek vodio postupak pred hrvatsko-dalmatinskim banom Nikolom Sečom i njegovim podbanom. Nikola je nastupio također i u ime svoga brata Blaška, kao i u ime svojih nećaka Andrije i Jakova, koji su bili sinovi njegova pok. brata Jakova. Dujam je ranije tvrdio da su vatru podmetnuli spomenuti Nikola, Blaško, Andrija i Jakov, ali kako se uvjerio da oni nisu u odnosu na njega nimalo krivi (culpabiles) zbog paleža ove kuće, svima im je zajedno obećao da će ustati u njihovu obranu protiv svake kazne ili štete, kojima bi mogli biti opterećeni od hrvatskog suda. Od svoje strane Nikola se u svoje ime i u ime svih svojih obvezao Dujmu da neće ništa od njega tražiti za troškove ili drugo što bi moglo proisteći iz spomenute parnice.³

Jasno se vidi da je neko vrijeme između članova obitelji Andreis vladala velika nesloga, koja je poprimala naročito drastične oblike u ovom kraju trogirске Zagore, gdje su postupci trogirskih građana bili izuzeti iz nadležnosti komunalnog suda.

Slijedeći dokumenti pokazat će kako su Andreisi nastojali širiti i zaokruživati ove svoje posjede, i to na štetu drugih trogirskih plemića, mirnim i nasilnim putem.

Pred isti Splitski kaptol pristupio je 6. veljače slijedeće godine (1380) trogirski plemić Gavžinja (Gausigna) Marina Gavžinje,⁴ te je dao u zalog (subpignoravit) spomenutom Nikoli Andrije Marinova, koji je tu bio prisutan i koji je i ovog puta ugovarao u svoje ime i u ime svoga brata Blaška, svoja dva dijela sela Prapatnica, Ljubitovica i Dasini Doci (Prapatnica, Lyubitoua, Dassini Dolci), i to za 200 dukata u zlatu, a isti Gavžinja je izjavio da ih je od Nikole pri-

² Ovih se godina vodio rat između Venecije i Genove, u kojemu je učestvovao, kao saveznik Genovljana, ugarsko-hrvatski kralj Ludovik I. Trogir je u tom ratu bio važna pomorska baza.

³ Splitski kaptolski registar, fol. 36.

⁴ Za ime Gavže (Gausigna) v. Skok, *Etimološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I, Zagreb 1971.

mio, te da Nikola i Blaško na ovim dvjema dijelovima mogu od sada vršiti sva prava koja je on ranije vršio. Ali, s druge strane, kad god on, Gavžinja ili netko od njegovih nasljednika, vrate onih 200 dukata Nikoli i Blašku ili nekome od njihovih nasljednika, oni će odmah njemu ili njegovim nasljednicima vratiti ova dva dijela sela. Osim toga bilo je ugovoreno da će Nikola za sebe i svoga brata Blaška tražiti, koliko mu bude moguće, na hrvatskom sudskom dvoru ostali, treći dio njegova dijela spomenutih sela na svoj vlastiti trošak, te se isti Nikola također obvezao da će od onoga što mu uspije vratiti dati Gavžinji trećinu, s tim da ovu trećinu Gavžinja neće moći za svoga života ni prodati ni obvezati bez Nikolina i Blaškova pristanka.⁵

Na ovom istom terenu Andreisi su došli u sukob s trogirskim patricijem Ivanom Dujmovim iz obitelji Cega.⁶ Za ovaj sukob saznajemo iz pisma kojim se Splitski kaptol obraća kralju Sigizmundu, izvješćujući ga kako je preda nj pristupio trogirski plemić Ivan, sin Dujma (de Čegis), te prikazao jedno njemu (Kaptolu) upravljeno pismo magistra Pavla, sina Nikole de Čenche, dalmatinsko-hrvatskog podbana. U tom pismu podban izvješćuje Kaptol da je nedavno pred kralja i njegove prelate i barone, koji su svi zasjedali u Kninu za sudovanje,⁷ među ostalima pristupio i Ivan, sin Dujma, te istupio protiv Blaška, sina Andrije, tvrdeći da je Blaško neke njegove posjede u Suhom Dolu (Suchedol) nasilno i protuzakonito prisvojio. Blaško,⁸ koji je bio prisutan, odgovorio je da on ne drži

⁵ *Splitski kaptolski registar*, fol. 40.

⁶ S familijom Cega prvi se od Andreisa sukobio Marin Andrijin, unuk Marina, koji je bio dobio od Bele IV Prapatnicu i Ljubitovicu. Lucio posebno ističe da je ovaj Marin, budući da je prema običajima Hrvatske imao u svojoj zavisnosti, kao podanike, seljake na spomenutim zemljama, premašivao položaj privatnog građanina. Kad je, natječući se za položaj suca u Trogiru, naišao na Matiju Zorina iz familije Cega kao na protukandidata, u sukobu koji je tom prilikom nastao on je ubio gradskog kancelara, te ranio samog Matiju i jednog drugog suca. Lucio, o. c., str. 150. Andreis, *Storia della città di Trau*, Spljet 1909, str. 49.

⁷ Sigizmund Luksemburški je poslije poraza kod Nikopolja (1396) pobjegao u Carigrad, odakle je mletačkim galijama došao u Dubrovnik i Split, te se potom zaustavio u Kninu. Lucio, o. c. str. 362.

⁸ Blaška Andrije Marinova nalazimo 1390. među poslanicima trogirskog vijeća za predaju grada Tvrtku, a slijedeće godine za sklapanje novog saveza sa Splićanima i Sibenčanima. Lucio, o. c. str. 351 i 352.

1392. Blaško i njegov brat Nikola bili su istjerani iz Trogira, a dobra su im bila konfiscirana. Poslije mira zaključenog između Sigizmunda i Dabiše (1394) došlo je do pomirenja između zavađenih trogirskih građana, te je svatko bio vraćen u ranije stanje. Neposredno zatim Blaško se spominje među osmoricom plemića dužnih da iz svojih dobara podmire neke obaveze Komune. Andreis, o. c., str. 110, 111, 112, 113.

1400. Blaško je sindik te komandant jedne galijice za borbu protiv Splićana. Andreis, o. c., str. 116.

1409. isti je Blaško među poslanicima Trogirске komune Sigizmundu, od kojega su postigli potvrdu ranijih privilegija. Andreis, o. c., str. 126.

1415. Blaško je bio knez Splita. Andreis, o. c., str. 130

nikakve njegove posjede prisvojene na spomenuti način, već samo one koji su mu ustupljeni od podbana, tj. od kralja. Zato je kralj njemu, podbanu, naložio da pođe na mjesto tih posjeda i izvidi stvar, te on za veću sigurnost moli Kaptol da pošalje svoga čovjeka, koji će s njime zajedno, pošto sazovu sve susjede, utvrditi pravo stanje i postaviti međašnje znakove. Po obavljenom poslu, oni, kanonici, o svemu će izvijestiti kralja.

Podbanovo pismo datirano je u Kninu 28. veljače 1397. godine (feria VI proxima ante carnispruium).

Po primitku podbanova pisma (kanonici dalje u svom pismu izvješćuju kralja) Kaptol je poslao vjerodostojna čovjeka, i on je, po povratku, izvijestio da je spomenuti podban sutradan po Gospinu navješćenju lično pristupio na lice mjesta u Suhom Dolu. Tu mu je Ivan Dujmov (de Čegis) u Blaškovu prisustvu pokazao pismo, u obliku privilegija ranijeg splitskog nadbiskupa Ivana i njegova Kaptola, izdano godine 1287, u kojemu je stajalo kako je Damjan, sin Vučke Drašćevića (Vlceche Drasceuich), prodao Stjepanu Dujma Cegina (Stephano Duymi Čege) iz Trogira i Dragoslavu Beleviću (Dragoslauo Belleuich), braći i djedovima spomenutog Ivana, čitavu svoju polovicu zemljišta ili sela nazvanog Suhidol za 76 libara solida (septuaginta sex libris denariorum solidorum monete vsualis) sa međama sadržanim u rečenom pismu (litteris epcionalibus).

Ove je međe magister Pavao pomno revidirao i reambulirao,⁹ te sazvao na lice mjesta i pred obje stranke sve susjede, i to: iz sela Sitnice (Sitniča) Milgosta sina Petrova, drugog Milgosta i Budaka Kočanića (Cočanich), te Dminoslava sina Grgureva iz sela Kopriva (Copriuo), Stojka Ružića (Stoicho Rugich), Mateja Maglića (Maglich) i Petana sina Slavojeva (Slauoy); iz sela Nevesta (Neuest) Bogdana Poganovića, Dmnaka Miletića (Dmnak Milletik), Drahtu (Drachtam) i Dragoslava sina Cminjina (Çmigne); iz sela Bidničića (Bidnicichi) Nenadu (Nenadam), Utišoena (Vtisoenum) i Jurja (Georgium); iz Brištranova (Bistranuo) Biloja (Billoium) i Biloša, koji su rečeni Bisesići (Bissesichi). I svi su spomenuti, pošto su se dotakli drva križa, ustvrdili da su, koliko oni znadu i koliko se mogu sjećati, polovicu zemljišta ili sela Suhidol Stjepan Dujmov i Dragoslav Belević, djedovi spomenutog Ivana, te, prema tome, i sam Ivan, mirno posjedovali sve do prošle godine, kad je Blaško nasilno oduzeo Ivanu neko žito, koje je poticalo iz istog posjeda. Zato je podban Pavao ovu

⁹ Latinski tekst u kojemu su označene međe, glasi: a parte cephiri est fossa magna que vocatur Magliniça et est versus montem qui dicitur Dueçeuo supra Rossenicha, ubi dicitur ad Septem Auuos (?), et iuxta Stobliche et Voloran Liuisno, locis uulgo totaliter nuncupatis, quod territorium nuncupatur Obrouech et est ibi fossa que uocatur Pechnich et Illouo Pogle.

zemlju dosudio Ivanu, sinu Dujmovu, ali prije toga ostali su onamo tri dana čekajući, da li će netko proturječiti ili se oprijeti ovako ustanovljenom posjedu. I nitko se nije opro.

To pismo Kaptola kralju Sigizmundu datirano je 3. travnja iste godine 1397. (feria quinta ante dominicam Judica).¹⁰

Sukobi između Blaška Andreisa i Ivana Cege oko Suhog Dola i dalje su se nastavili, te je 30. svibnja 1414, kako se vidi iz jedne imbrevijature notara Tome de Cingulo, stupio pred Splitski kaptol Blaško Andrijin, te zatražio reambulatorno pismo o reambulaciji i postavljanju međašnjih znakova na njegovim posjedima nazvanim Suhidol, Prapatnica, Ljubitovo i Dasini Doci, koji se nalaze u Hrvatskom kraljevstvu i Kninskoj županiji, a koju reambulaciju je izvršio, po nalogu bana, kraljev čovjek Nikola Teodozijevo iz Šibenika u prisustvu izaslanika Splitskog kaptola, i to upravo na temelju izvještaja što ga je učinio Ivan Buklić, izaslanik istog Kaptola. S druge strane, istupio je ovom istom prilikom Ser Gašpar Mikšić, kao opunomoćenik Ser Ivana Dujmova de Čegis iz Trogira, te se suprotstavio izdavanju ovog reambulatornog pisma, tvrdeći da sama reambulacija nije bila izvršena uredno i prema običajima Kraljevstva, kako proističe iz samog izvještaja. I pošto je saslušao don Ivanov izvještaj, u kojemu je stajalo da je Blaško pokazao međaše izdaleka, te da uopće nisu bili sazvani susjedi niti su se dulje zaustavljali, već s jednog posjeda prelazili na drugi, Kaptol je donio odluku da se zatraženo pismo ne izda, budući da reambulacija nije bila uredno izvršena. Međutim, ako Blaško hoće da se reambulacija izvrši uredno, Kaptol mu nudi svoga čovjeka koliko god puta bude potrebno, na što je Blaško izjavio da će pismeno protestirati a da kaptolskog čovjeka ne može niti mora uzeti, kad je već istu reambulaciju izvršio.¹¹

II

Jedan spor pred Splitskim kaptolom

Slijedeće note iz istog *Kaptolskog registra*, koje ovdje iznosimo, osvjetljaju prilike na posjedima Nelipića. Istodobno one pokazuju i način funkcioniranja Kaptolske kancelarije u Splitu.

19. lipnja 1377. godine nalazimo pred splitskim kanonicima Hlapca Bolkovića (Hlapacius Bolkouich) skupa s don Jurjem, kanonikom kantorom Kninskog kaptola, kojega je svojim pismom poslao hrvatski podban. Bio je prisutan također i knez Nelipče, sin pok. kneza Konstantina Nelipića.

¹⁰ *Splitski kaptolski registar*, fol. 93.

¹¹ Toma de Cingulo, bastardel G, fol. 113 v.

Hlapac je zatražio od kanonika da mu u Jurjevu prisustvu pokažu originalnu notu pisma o nekom darovanju, koje mu je (kako je on govorio) knez Nelipče učinio pred kanonicima i pred Kaptolom o polovici sela Ljublje (Luble), koje se nalazi u Oprominju (Oprominge), i to zato što se vodio spor između njega i kneza Nelipča, uz tvrdnju da su mu oni, kanonici, sumnjivi s obzirom na originalnu notu. Tada su kanonici u prisustvu Hlapca i kneza Nelipča, te kninskog kanonika Jurja, kao i mnogih ondje prisutnih plemića, pokazali notu samoga pisma i dali je glasno pročitati po javnom i specijalno za to pozvanom notar. Međutim, Hlapac je tvrdio da se nota ne podudara s njegovim originalom, snabdjevenim kaptolskim visećim pečatom, za koji je govorio da ga ima kod sebe. Kad su pak, kanonici od njega zatražili da pokaže svoj original te da ga dade usporediti s pročitanim tekstom, Hlapac je odgovorio da ga nema kod sebe, dok je knez Nelipče pokazao svoje autentično pismo, koje se odnosilo na polovicu spomenutog sela. Nakon mnogih rasprava stranke su se složile da će se do oktave slijedećeg Svetog Ivana Krstitelja pojaviti pred Kaptolom, te se Hlapac obvezao, u prisustvu don Jurja i svjedoka Zanina Ciprijanova, Ciprijana njegova sina, Dujma Slovetova, Radovana Dujmova, Mihe Madijeva i Križana Kutejeva, te don Nikše iz Kotora, popa i rektora crkve svetog Petra Cetinskog i don Marina Ravanića iz Splita, da će donijeti svoje originalno pismo da bi se usporedilo s kaptolskom notom. Jednako se obvezao i knez Nelipče.

3. srpnja te iste godine obje su stranke ponovno stupile pred kanonike okupljene u katedrali. Prisutni su bili i don Andrija, arhiprezbiter Ninskog kaptola, te plemić Budonja Hejminjić (Budogna Heymignig), banov podložnik, obojica odaslani od Nikole, sina Nikolina, namjesnika podbana Ivana. Prisustvovali su također don Stančije, arhiprezbiter samostana Vrane i plemić Radoš (Rados), sin Ivana Radučića, također banov podložnik, koji su bili odaslani od istog podbanova namjesnika. I kad je Hlapac zatražio pred čitavom ovom družinom prijepis svoga pisma, kanonici su mu odgovorili da će mu oni rado dati prijepis na njegove troškove, ali »neka se najprije tvoje pismo uporedi s našom originalnom notom da li se slažu kako si obećao i od svoje volje obvezao da u spomenutom pismu očitoproističe.« Tada je Hlapac uzdignutom rukom u prisustvu svih koji su se ondje nalazili pokazao neko pismo s visećim pečatom, ali nije htio dati da se ono pročita, niti da se ustanovi koji je na njemu pečat. Zato su kanonici smatrali to pismo sumnjivim, i to utoliko više što je Hlapac, kad je javni notar pripremio prijepis istoga pisma i počeo ga čitati, odmah odstupio i nije se htio vratiti kad su ga kanonici pozvali. Knez Nelipče je ostao i dao je da se njegovo pismo pročita i pred svima usporedi s notom. I budući da je bilo ustanov-

ljeno da se slažu, kanonici su zaključili da mu se po običaju provincije i domovine mora dati puna vjera. Kao svjedoci prisustvovali su Kliški natpop Hranko (Krancho), don Nikša iz Kotora, rektor crkve Cetinskog Sv. Petra, ser Marin Vangnijev (Vangnij), Dujam Slovetov, Petar Frane Zakinića, Ser Teodozije iz Sibenika, Bernard, special iz Sibenika, te mnogi drugi.¹²

III

Sudovanje u Humu

Slijedeća nota, također iz spomenutog *Kaptolskog registra*, upoznaje nas s prilikama i načinom sudovanja u Humu, te pokazuje stav splitskog Kaptola prema dokumentima redigiranim slavenskim pismom i na slavenskom jeziku. U ovoj noti vidimo da je pred splitske kanonike pristupio Vuk Nimičić (Wulh Nimicich) u ime svoje i svog (prisutnog) brata Grgura i drugih iz svojega roda, te im podnio jedno pismo ili presudu na pamučnom papiru (in carta bombicina) pisanu slavenskim pismom s pet različitih pečata utisnutih na donjem kraju: četiri okružena slavenskim slovima, dok je peti bio latinskim: S. Jarchi comitis. Vuk je tražio prijepis pisma, i to na latinskom jeziku.

U ovom pismu humski suci izvješćuju o sporu koji je Vuk Nimičić sa svojom braćom Grgurom i Prodanom vodio s Božikom (Bosicho) Peručićem i njegovom braćom, te sa svima Vinjanima, oko sela Hripca (de villa Hripçu). Suđenju u tom sporu u početku je prisustvovao humski knez Ivan i do njega suci Humske zemlje: Grubac Maslović (Grubač Maslouich), Nelipče Rubčić (Nelipce Rubcich) i Krasmir iz Imotskog (Crasmir de Imota). I kad su oni, pristupivši u određenom im roku, stajali (pred sudom) s punim pravima, Vuk sa svojom braćom i Božik sa svojom braćom i sa svima Vinjanima izložili su pred sucima svoja prava. Božik s braćom i s Vinjanima zatražio je da se Vuk zakune nad onom zemljom s dvanaesticom, i to je Vuk prihvatio. Tada su im suci dodijelili dva pristava (Vukšu Maslovića (Velchsam Maslouich) i Jurja Radivojevića (Juray Radiuoievich), a spomenutom Vuku i dvanaesticu, koji će se morati zakleti pred pristavima. I kad je došao dan za donošenje presude, obje stranke su se našle na licu mjesta. Tada su pristavi najavili da se Vuk nalazi (ad plenum in termino) s dvanaesticom koji su se morali zakleti i koje je postavio kod moći. Tada se Božik, stojeći sa svojom braćom, povukao kao da se zakleo (dimisit ac si jurasset) te

¹² *Splitski kaptolski registar*, fol. 28 i 29.

nije htio da se zakune. A Vuk se posavjetovao sa svojom braćom i zakleo se prema običaju samoga kraja, hoteći svoju zemlju propisno (rite) steći.

U onom času držalo se veliko vijeće čitava kraja, nazvano shod (sochodom) u Broknu (Brochno), kod bijele crkve. Knez Ivan nije prisustvovao tom vijeću; umjesto njega bio je njegov nećak knez Nelipče (Nelipçe), i knez Jarić (Yarich) te drugi (novi) suci: Hatko Gojsalvić (Hadcho Goysaluich) i Grubac Hvalislavić (Grubaç Hualislauich). Pošto su bili okupljeni svi suci Humske zemlje s knezom Nelipčem i njegovim knezom Jarićem i sa svim humskim plemićima, te pošto su bili saslušani pristavi obiju stranaka, dodijeljena je Vuku i braći zauvijek ona zemlja, a Božiku nametnut vječni muk (perpetuum silentium).¹³

Pismo je bilo sastavljeno pred sucima Humske zemlje u siječnju 1371.

I pošto je vjerni i zakonski tumač prepisao pismo i pošto je bio pregledan prijevod, postavljen je kaptolski pečat. Ali se Kaptol ovdje ogradio napomenom: ako je ono što je u ovom pismu pisano slavenskim jezikom istinito, neka se smatra istinitim, a ako nije istinito ili ako se bude činilo da su se stvari dogodile drukčije nego što piše na slavenskom jeziku, neka se ne smatra istinitim.

Prijevod je izdan 15. srpnja 1379.¹⁴

IV

Vlasi

Iz istih tih godina imamo u našem *Kaptolskom registru* još jednu notu koja nas informira o prilikama na posjedima Nelipića. Radi se o prijepisu jednog pisma Karla Dračkoga, u kojemu on, kao vojvoda (dux) Dalmacije i Hrvatske, informira iz Zadra, 13. veljače 1376, Splitski kaptol kako je on obaviješten od strane poljičkih plemića da je magister Ivan, sin Cetinskog kneza Nelipića (filius Neleptij, comitis de Cetina), sve svoje Vlahe, koji borave u pet katuna, prenio i smjestio na zemlju koja njima, plemićima, po punom pravu pripada. Zato on moli kanonike, neka pošalju jednoga od svojih kao vjerodostojna svjedoka u čijem će prisustvu Ivanac (Juanach) iz Klisa ili Gojslav (Goyslaus) sin Jurjev, ili Gojak Ozdjabić (Goyak Ozdiabych), a u njihovu odsustvu on sam, ispitati istinu, te vjerno i savjesno njega (vojvodu) izvijestiti.¹⁵

¹³ Latinski tekst, u kojemu su označene međe, glasi: ab vno latere Brist usque in flumine e (sic) in Neuay Dol et in puteo Butribal et in Butribalscha Gradina.

¹⁴ *Splitski kaptolski registar*, fol. 35.

¹⁵ *Splitski kaptolski registar*, fol. 24.

O djelatnosti tih Vlaha, smještenih na posjedima Nelipića, te o njihovim odnosima sa Splitom, nalazimo vijesti u splitskim notar-skim registrima. Tako iz dvaju bastardela Tome de Cingulo, iz početka XV stoljeća, saznajemo da je Ser Petar Ambrozijev, iz Gostovinca (de Gostouing) ugovorio 23. travnja 1409. u ime svoje i u ime Henrika, sina Ivanova, iz Vrbolca (de Verbolç) s Ostojom Pribatovićem, Vlahom iz katuna Dekojević, da će mu Ostoja unajmiti četiri konja, koje će jahati oni i njihovi domaći iz Splita do Vesele Straže (Vessela Stragia) u Uskoplju, te da će isti Ostoja s dva druga njih pratiti do spomenutog mjesta, praviti im društvo, te čuvati i pasti konje. Na Ostojinu molbu konstituirali su se kao jamci Dujam Silvestrov i Ser Ambrozije Nikolić.

Petar se obvezao da će za najam konja platiti četiri dukata u zlatu. A ako se nađe u nekom gostinju (hospitio) gdje neće moći dobiti trave za konje, Ser Petar je obećao da će pomoći, ako mu se to bude činilo, pri kupovini potrebnoj za konje. Ali sebi je rezervirao pravo da o tome donese odluku. Na molbu Ser Petra jamčio je Vukašin Vukojević iz Livna (Volcassinus Volcoeuich de Cliuina). Među svjedocima nalazio se i Vitko Brajnović (Vithco Braynouich) iz Cetine.¹⁶

Jedan od ovih dokumenata pokazuje nam način kako su se rješavali sporovi oko krađa što bi ih ti Vlasi počinili.

Žanko Kopic (Xancus Copich), katunar Vlaha mlađe kneginje, bio se pogodio s Vućicom (Volçica), ženom Pribislava Radoslavića iz Dilata, i s nekim Vlasima koji su spadali pod njegov katun (sub suo catone) a koji su bili ukrali Vućici jednog vola, osam dekalatra bračke vune (lane filate de Bracia), dvije motike te neke druge stvari, da će učiniti da joj isti Vlasi, koje on poznaje, podmire štetu za sve rečeno. Međutim, kako on to nije učinio, Vućica je zatražila od njega podmiru koju joj je on obećao. Zato je Žanko 29. travnja 1409. pred sucima u Splitu obećao Vućici da će sve poduzeti da joj Vlasi podmire štetu do slijedećeg Sv. Vida. Oni će joj isplatiti kao podmiru za njezine stvari 33 libre malih, ali će zadržati sedam libara za jednog Vlaha koji ne spada pod njegov katun. U slučaju da oni ne udovolje njezinu zahtjevu, Žanko je obećao da će on trideset i tri libre isplatiti u svakom času od svojih dobara.¹⁷

Za nas su također zanimljivi i odnosi što su ih pojedini Vlasi u ovo doba imali sa splitskim trgovcima. To su često bili odnosi međusobnog povjerenja, pa su tako 30. svibnja 1414. Vigan Dekojević (Viganus Decoeuich) i Vukša (Volcxa) iz Cetine, Vlasi kneza Ivana, preuzeli u Splitu od Antuna Berinova (Berini) pet peča sukna i drugih rukotvorina, te ujedno i novca, sve u vrijednosti od dvjesta dukata u zlatu, s tim da će ih prodati i za iste stvari primiti životinje.

¹⁶ Toma de Cingulo, bastardel C. fol. 189 v.

¹⁷ Toma de Cingulo, bastardel C, fol. 190 v.

A ako ih ne prodaju, da će ih vratiti natrag na svoj rizik, i isto tako će dovesti i životinje, koje će primiti za spomenuto sukno ili novac.¹⁸

Vlasi su davali i djecu u službu Spliciánima ili nastanjenima u Splitu: Priboj i Milin Kodoljak (Priboy et Milinus Codolaych), Vlasi kneza Ivana iz Katuna Vigan Dekojević, dali su, 29. svibnja 1414, Marislavu kćer pok. Radina koja je tada imala dvanaest godina, u službu ljekarniku i mirodijaru Centonu za šest godina uz uobičajene uslove. Centon je obećao da će je dobro držati, odijevati i hraniti, te da će joj po isteku roka dati sve njezine haljine.¹⁹

Ovdje završava niz dokumenata koje smo izabrali i vjerujemo da, objavljujući ih, nismo učinili uzaludan posao.

Vladimir Rismondo: IL RETROTERRA DI TROGIR E DI SPLIT IN ALCUNI DOCUMENTI RISALENTI ALLA SECONDA METÀ DEL XIV E ALL'INIZIO DEL XV SECOLO

Riassunto

Nel presente saggio l'autore espone alcuni avvenimenti accaduti nella seconda metà del XIV e all'inizio del XV secolo nel retroterra di Trogir e di Split, annotati nel Registro capitolare di Split e nei bastardelli del notaio di Split Toma da Cigoli. Questi eventi mettono in luce i modi di agire dei patrizi cittadini e dei feudatari del territorio citato, alcune forme di procedura giudiziaria, caratteristiche delle formazioni sociali precedenti. L'autore dedica un capitolo a parte ai Morlacchi e i loro legami con il centro urbano.

Nel primo capitolo viene esposto il contenuto dei documenti riguardanti gli atteggiamenti dei membri della famiglia dei patrizi Andreis di Trogir, nei territori di Prapatnica, Ljubitovica e Dasini Doci, situati allora fuori dal territorio comunale di Trogir, appartenenti alla giurisdizione dei tribunali dei bani.

Nel secondo e nel terzo capitolo vengono esposti i documenti che mettono in chiaro i rapporti del Nelipić nei confronti dei loro vassalli, le già menzionate forme giudiziarie, il funzionamento della cancelleria del Capitolo di Split.

Il quarto capitolo è dedicato ai Morlacchi, ed oltre ad una lettera di Carlo di Durazzo, concernente le loro migrazioni l'autore espone il contenuto delle imbreviature notarili da cui appare chiaro il ruolo dei Morlacchi nella comunicazione d'allora e il modo processuale di risolvere le contese, avvenute a causa dei loro furti e infine gli affari mercantili degli stessi Morlacchi con i mercanti cittadini. Alla fine viene esposto il contenuto di un'imbreviatura nella quale i Morlacchi danno un bambino dodicenne, rimasto orfano di padre, in servizio in città.

¹⁸ Toma de Cingulo, bastardel G, fol. 112.

¹⁹ Toma de Cingulo, bastardel G, fol. 111 v.